

MAART 2005

95

TIJD Schrift

Historische Vereniging Vlaardingen

Plantage boekhandel Den Draak

Den Draak, zelf ook deel van de
rijke Vlaardingse geschiedenis!

Veerplein 33-35 - 3131 CX Vlaardingen - tel. 010 4358822 - fax 010 4349574 - e-mail: info@plantagedendraak.nl - www.plantagedendraak.nl

MARAGCO B.V.

Western

aircharters holland b.v.

BRITISH AIRWAYS
WORLD CARGO

PERISHABLES CALL CENTRE
BENELUX

Maragco B.V. Rotterdam - Airport
Postbus 39 - P.O. Box 39
3130 AA Vlaardingen
Tel : (010) 437 16 38
Fax: (010) 462 60 51

Stout Grafische Dienstverlening

A. Hoogvlietstraat 6

3134 CC Vlaardingen

tel. 010-2480603

fax 010-4344878

email: info@stout.nu

www.stout.nu

Voor kopieën (ook in KLEUR)

moet je
naast
de molen zijn!

maandag t/m vrijdag
van 09.15 - 17.30 uur
DRUKKERIJ/COPYSHOP
A. OUWENDIJK
naast de molen
Kortedijk 16a-b
3134 HB Vlaardingen

Vlascom CV

Vlaardingse Assurantie Combinatie cv

Spoorstraat 2

NL - 3134 TA Vlaardingen

Website: www.vlascom.nl

e-mail: info@vlascom.nl

Tel +31(0) 10 248 04 85

Fax +31(0) 10 234 45 00

Advies op het gebied van:

Schadeverzekeringen

Watersportverzekeringen

Levensverzekeringen, Pensioenen

Financiële planning

Schadebegeleiding

Financiering, scheepshypotheken

Vermogensbeheer

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:

- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedenbouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt € 16,50 per jaar, voor jongeren t/m 25 jaar € 12,00 te voldoen per accept-girokaart. Het bankrekeningnummer van de vereniging is 39.56.57.016, het postgironummer is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

W.C. den Breems, voorzitter

C.J. Hart, secretaris

A.W.J. Andriessen, penningmeester

J. van Elk

E.A. Lohmann

A. Ouwendijk

E. van Rongen

Adres secretariaat/ledenadministratie:

Prins Bernhardlaan 12

3135 JB Vlaardingen

Telefoon (010) 434 7063

Adres ledenactiviteiten:

Kortedijk 16a/b

3134 HB Vlaardingen

Telefoon (010) 435 3322 (kantoor)

(010) 434 2474 (thuis)

Adres losse verkoop publicaties:

Arnold Hoogvlietstraat 69

3134 CB Vlaardingen

Telefoon (010) 434 6864

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur

K. Bloem

C.M. van den Boogert

A. Maarleveld

B. Ruigrok

Redactie-adres:

Paul Henri Spaakring 22

3137 DJ Vlaardingen

Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette of per e-mail: info@histervlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992

© Historische Vereniging Vlaardingen

Niets van deze uitgave mag worden vernieuwvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

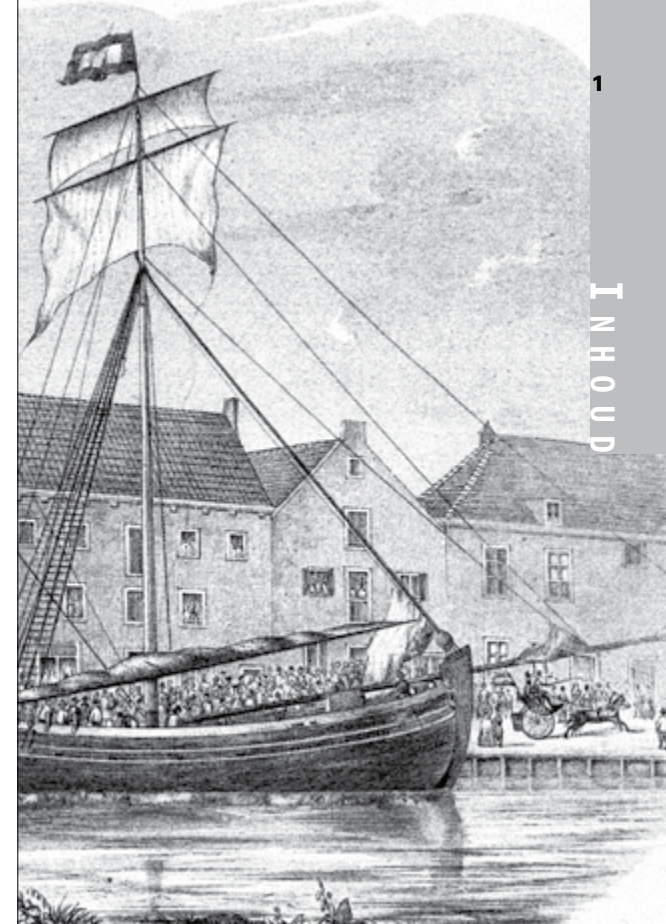
Internet: www.histervlaardingen.nl

E-mail: info@histervlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

*Aankomst van de eerste jager in
1848. Rechts vertrekt de haring-
schees met presentharing naar de
koning.*

*Detail uit de titelpagina van de
'1848. Naamlijst der haring-
schepen'. (Collectie Stadsarchief
Vlaardingen)*

Redactioneel	3
Van de voorzitter	4
Convocatie Algemene Ledenvergadering 2005	6
Notulen Algemene Ledenvergadering 2004	7
Jaarverslag secretaris 2004	9
Overleven in de hongerwinter (2)	
<i>Dick van Haren</i>	12
Enkele pennenvruchten van P.J. Kikkert	
<i>M. den Admirant</i>	17
Boekbespreking	23
Oproepen	23
Ledenactiviteiten	24

LIEVREDOOR

Antiquariaat en boekhandel

In- en verkoop
van oude, curieuze,
verzamelwaardige
en antiquarische
boeken

Hoogstraat 53 - 3131 BL Vlaardingen
Telefoon (010) 434 71 52

Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag
van 12.00 tot 17.00 uur

ECHTE VLAARDINGERS
KOPEN HUN TAPIJT BIJ:

Hofman

stoffer

Kuiperstraat 39b
3131 CH Vlaardingen
Tel/fax: 010-4351073

EEN UITERST BETROUWBAAR EN
VAKKUNDIG ADRES

TAPIJT - GORDIJNEN - VINYL
ZONWERING - BEHANG

heto

schoonmaakbedrijf b.v.

J.H. van 't Wout

Kon. Wilhelminahaven NZ 1
3134 KE Vlaardingen
Tel.: (010) 435 51 66, fax: (010) 435 04 76

BLOEMDECOR

- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken
- Verhuur van groendecoratie,

o.a. palmen, ficussen, etc.

Bloemsierkunst Jac. Verkuil
Markgraafaan 135
3131 VL Vlaardingen

Tel: 010 - 434 37 04
Fax: 010 - 434 36 98

JAC VERKUIL

**DIJKSHOORN
EUROMOVERS**

AL MEER DAN
50 JAAR
VERHUIZEN!

WWW.DIJKSHOORN.NL TRAWLERWEG 8 3133 KS VLAARDINGEN TEL.: + 31 (0)10-2480522

HVV leden in actie?

We moeten weer de barricaden op, schreef ik in het laatste Tijd-Schrift. Voor de zoveelste keer in het bestaan van de HVV dreigden er historische waardevolle panden gesloopt te worden. Nou, als u dit leest is dat ook gebeurd. De HVV heeft er alles aan gedaan om het te verhinderen, maar tevergeefs. U leest daarover in de bijdrage van onze voorzitter, Wout den Breems. Wat blijkt: het college van B&W ontbeert elk besef van cultuurhistorische waarden. Dat wisten we al, gezien de moeizame communicatie met vooral wethouder Bot (die notabene ook HVV-lid is, je vraagt je af waarvoor.....). Maar ook de Gemeenteraad blijkt zich nu vrijwel unaniem niets aan historische waarden gelegen te laten liggen. Een oproep van de HVV om hulp aan de Gemeenteraad wordt botweg terzijde geschoven en aan B&W doorgesluisd “ter afdoening”. Ja, zo lust ik er nog wel een paar. Het is niet de taak van de Gemeenteraad om overal maar ja en amen op te zeggen, maar om kritisch het beleid van B&W te volgen. En het is zeker niet gepast om een verzoek van de grootste vereniging van Vlaardingen te negeren. De Gemeenteraad wordt geacht de bevolking te vertegenwoordigen, maar doet dat niet. Triest. De HVV heeft alles gedaan wat in haar vermogen lag om de sloop tegen te gaan. Maar tegen zo’n combinatie van college en raad valt niet te vechten. Wij horen graag van u, HVV leden, wat u van dit alles vindt en welke ideeën u mogelijk hebt om dit soort problemen het hoofd te bieden. Op 22 maart is de Algemene Ledenvergadering. Komt in groten getale en geef uw mening. Ook en met name onze leden uit de Gemeenteraad en het college van B&W zijn uitgenodigd...

Behalve de aankondigingen van de Algemene Ledenvergadering en de overige jaarstukken vindt u in dit Tijd-Schrift het tweede en laatste deel van de avonturen van Dick van Haren in de hongerwinter. Daarna een artikel van M. den Admirant over de publicaties over Vlaardingen van Pieter Jacobus Kikkert. Tot slot een boekbespreking, enkele oproepen en het gebruikelijke overzicht van de ledenactiviteiten.

Eric van Rongen,
eindredacteur

Het ziet er niet goed uit voor ons Historisch Erfgoed

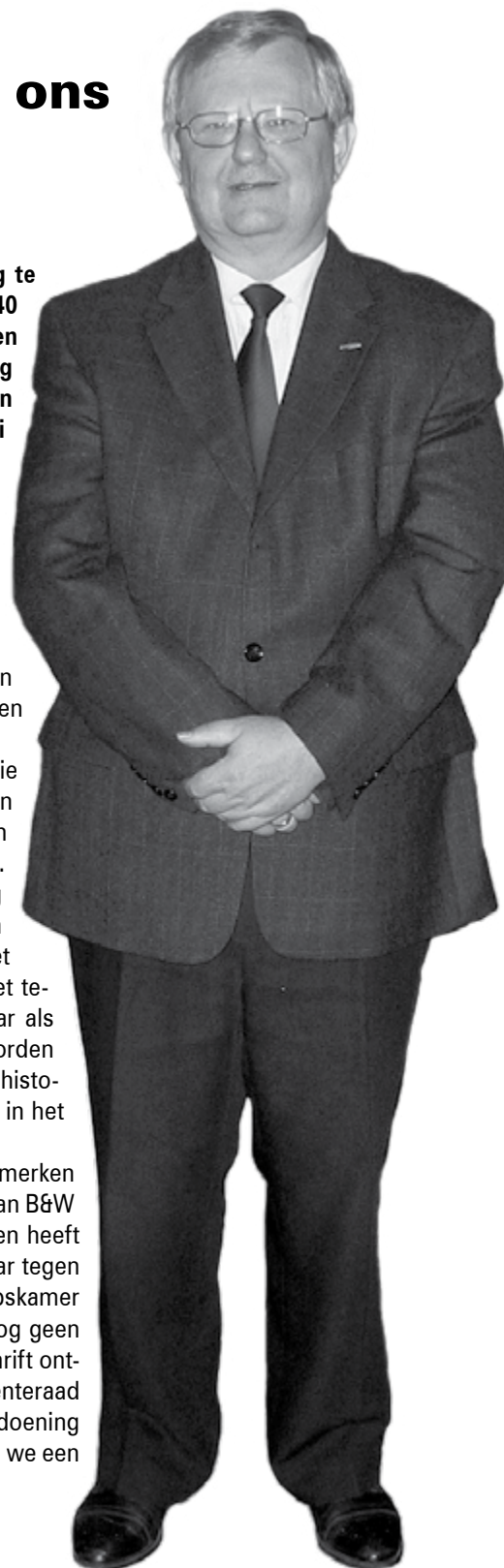
Bij leven en gezondheid hopen we op 22 maart onze 38e jaarvergadering te houden, waarvoor u van harte bent uitnodigd. Een lange tijd, 38 jaar, en het 40 jarig bestaan van onze vereniging is al in zicht. Als we in het kort terug kijken op die afgelopen jaren, dan zien we een zeer actieve Historische Vereniging Vlaardingen. Vooral in de beginjaren speelde er veel in het Vlaardingse en had het toenmalig bestuur handenvol werk met het ageren tegen allerlei sloopplannen in de binnenstad. Dat klinkt bekend in de oren, zult u denken. Inderdaad, wat dat betreft is er niets nieuws onder zon.

Wat opvalt is dat de vereniging op allerlei gebied een gestaagde groei heeft doorgemaakt. Het instellen van commissies is een goede zaak geweest en het werd mogelijk om op een breder terrein te acteren. Ook door de ontwikkelingen van nieuwe technieken op het gebied van drukwerk en audiovisuele apparatuur is de HVV in haar uitstraling goed met de tijd mee gegaan. Zo zijn er steeds betere en mooiere uitgaven verschenen en kunnen er prima lezingen georganiseerd worden.

Ook de commissies vergaarden meer kennis en met name de commissie Stad en Monument adviseerde het bestuur om steeds meer gebruik te maken van het fenomeen inspraak. De HVV heeft veel werk verzet op het gebied van het historisch erfgoed, maar voor ons gevoel op daarbij onvoldoende bereikt.

Lag het dan aan onszelf? Lang niet altijd, het was veelal de starre houding van B&W. Momenteel krijgen we nogal eens te horen dat besluiten worden afgewogen in het maatschappelijk belang en dat behoud en onderhoud niet altijd opwegen tegen de hoge kosten daarvan. Natuurlijk kunnen we dat niet tegenspreken. De HVV wil ook geen verantwoorde besluiten blokkeren, maar als we kijken waarmee genomen besluiten en intenties met gemak ter zijde worden geschoven en dat er daarnaast onvoldoende onderzoek wordt gedaan naar historische waarden bij projectontwikkeling, dan heeft de HVV toch het recht om in het geweer te komen en haar doelstellingen na te komen. Nietwaar?

Het zal u niet ontgaan zijn dat de HVV weer op de barricade staat en laat merken het totaal niet eens te zijn met de sloopbesluiten van het Vlaardings College van B&W voor een aantal panden aan de Kortedijk. Om een snelle sloop te verhinderen heeft het bestuur zich gericht tot de voorzieningenrechter. Uiteraard is ook bezwaar tegen deze brute plannen ingediend bij het College, welk bezwaar door de beroepskamer op 11 januari 2005 is behandeld. Op het moment dat ik dit nu schrijf is er nog geen uitspraak, maar we moeten er ernstig rekening mee houden als u dit Tijd-Schrift ontvangt de panden tot het verleden behoren. Helaas vonden we bij de Gemeenteraad ook geen ondersteuning: zij heeft onze oproep van 5 november 2004 ter afdoening aan het College doorgeschoven. En u leest het goed, eind januari(!) ontvingen we een te verwachten negatief antwoord.

Zo staan we dan met lege handen, maar hebben gedaan wat we moesten doen. Maar niet alleen de HVV, ook de stad Vlaardingen is weer iets kwijt. Daar zijn ook vele inwoners van Vlaardingen zich van bewust, want ons bereiken regelmatig steunbetuigingen uit diverse geledingen. Er is grote afkeer tegen al die sloopbesluiten die zij genomen en er nog aan zullen komen! Denk hierbij aan de Brandweerkazerne met slangentoren, de Watertoren, de Technische School aan de Deltaweg, om maar wat te noemen.

Het ziet er met dit College en deze Gemeenteraad niet goed uit voor ons Historisch Erfgoed!

Ziet het er nu somber uit voor onze stad en voor de HVV? Gelukkig nog niet helemaal. Er gebeuren ook goede dingen. Er wordt flink aan de weg getimmerd. Letterlijk en figuurlijk. Stadswijken krijgen goede opknappbeurten, bestratingen worden vernieuwd en ook de werkgelegenheid krijg een duwtje in de rug met de komst van Norfolk. Een goede zaak. En laten we eerlijk zijn: ook de nieuwbouw aan het Buizengat ziet er goed uit. Het is hard nodig dat er daar iets gebeurt, want die kaalslag geeft geen goede uitstraling. Maar wat zou het toch mooi zijn als daar nog iets tussen staat van ons historisch erfgoed en als de historische ruggengraat van de stad nog zichtbaar is. De Historische Vereniging Vlaardingen is van mening dat dit mogelijk is, ja dat dit zelfs moet.

College, gemeenteraad en wie dies meer zij, ga er nou eens voor en laat het een uitdaging voor u zijn om het historisch erfgoed in optima forma in Vlaardingen tot zijn recht te laten komen. We hebben al niet al te veel, laten we wat er is koesteren. Op de HVV kunt u in ieder geval rekenen en het witte glazuur van haar tanden zal zichtbaar zijn!

Met vriendelijke groet,
Wout den Breems

Voor het repareren van boeken
en het inbinden van
tijdschriften

Marieke Velthuisen
Dalkruid 47
3137 WK Vlaardingen
Tel: 010 - 4746167
E-mail: g.velthuisen@hccnet.nl

**HISTORISCH
GEZIEN**

**4 ETAGES
MÉT LIFT**

- WONEN
- SLAPEN
- KINDER
- MEUBELN
- ACCESSOIRES
- MODE
- KADO'S

het waagat

Markt 57
Vlaardingen 3110 - 434 38 44

woon-ideeënwarenhuis Waal even binnen...

De Witte
CARANTIEMAKELAARS

Korte Hoogstraat 4a
3131 BK Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44

NVM

Algemene Ledenvergadering 2005

Het bestuur van de Historische Vereniging Vlaardingen nodigt de leden uit tot het bijwonen van een Algemene Ledenvergadering, die wordt gehouden op dinsdag 22 maart 2005 in Wijkcentrum Holy aan de Aristide Briandring (achter Albert Heijn op de Loper). De bijeenkomst vangt aan om 20.00 uur.

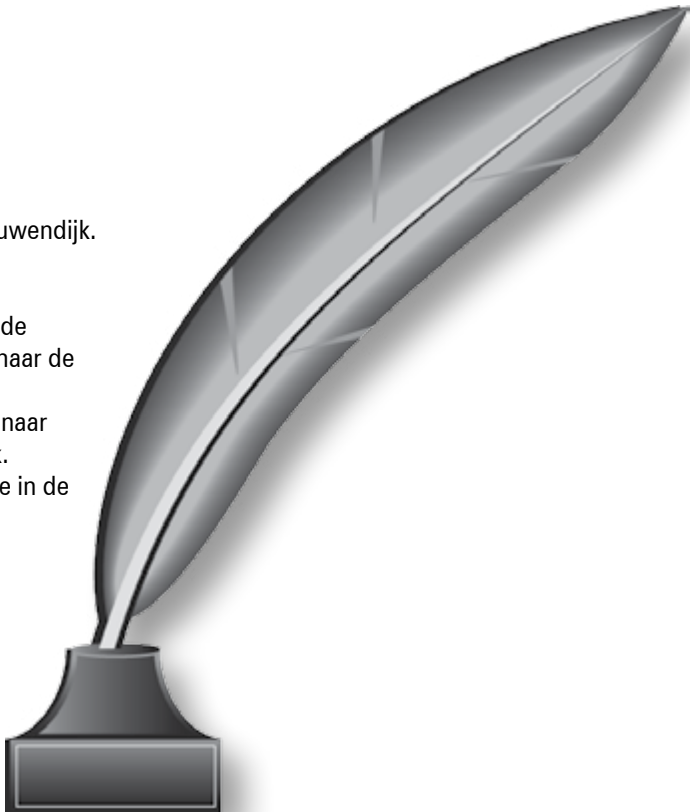
Agenda

- 1 Opening door voorzitter.
- 2 Ingekomen stukken.
- 3 Mededelingen.
- 4 Notulen Algemene Ledenvergadering van 23 maart 2004 (zie de pagina's 7-8 van dit Tijd-Schrift).
- 5 Jaarverslag secretaris (zie de pagina's 9-11 van dit Tijd-Schrift).
- 6 Financieel verslag 2004 en begroting 2005 (los bijgevoegd).
- 7 Verslag kascontrolecommissie en benoeming nieuwe kascontrolecommissie.
- 8 Bestuursverkiezing. (zie onderstaande toelichting).
- 9 Jubileum HVV.
- 10 Rondvraag.
- 11 Sluiting.

Toelichting bij agendapunt 8 bestuursverkiezing.
Reglementair aftredend zijn de heren W.C. den Breems en A. Ouwendijk. Beide heren hebben zich herkiesbaar gesteld.

Na de Ledenvergadering kunt u in de koffiepauze rondkijken bij de aanbieders van Vlaardings ruil- en verzamel-/koopmateriaal en naar de resultaten van diverse historische activiteiten en hobbies.

Na de pauze zal Ben van Haren vertellen hoe zijn onderzoek naar de pers in Vlaardingen groeide tot een artikel voor het Jaarboek. Daarna doet Wout den Breems verslag over zijn voorvaders die in de koopvaardij werkzaam waren.

Vorig jaar...

Notulen van de Algemene Ledenvergadering van 23 maart 2004

Opening door de voorzitter

De 37^e Algemene Ledenvergadering werd in aanwezigheid van 50 leden geopend door de voorzitter, de heer W.C. den Breems.

Wederom refereerde hij aan de wereldwijde onrust mede voortkomend uit de terroristische aanslagen in Irak en Spanje. "In het Vlaardingse is het gelukkig allemaal wat rustiger en natuurlijk niet te vergelijken met het wereldgebeuren", zo merkte de voorzitter op.

Betreffende het Rivierzone project stelde hij dat de inspraakfase inmiddels is afgerond en dat onze vereniging zich kan opmaken voor een dialoog met de gemeente Vlaardingen over de invulling van de cultuurhistorische objecten in de planvorming. Dat hij niet al te hoge verwachtingen heeft van een dialoog met de plaatselijke overheid illustreerde de voorzitter aan de hand van de ontwikkelingen rond het Vissersmonument en het Buizen-gat.

Na deze somber stemmende constatering vervolgde hij: "De HVV blijft in ieder geval overeind, hoewel het ledenaantal het afgelopen jaar fors is achteruitgelopen. Een groot aantal daarvan zijn overleden en wij denken in herinnering aan hen terug. Bijzonder mag genoemd worden dat een lid van de vereniging zich thans inspant om het ledental te doen vermeerderen en hij heeft dit jaar al 12 leden aangebracht." Vervolgens verklaarde de voor-zitter de Algemene Ledenvergadering voor geopend.

Ingekomen stukken

De heren C. Bot, H. van Driel, J. van Krimpen en E. van Rongen lieten weten verhinderd te zijn om de Algemene Ledenvergadering bij te wonen.

Mededelingen

De voorzitter kondigde extra inspanningen aan op het gebied van ledenwerving, om zo-doende het ledenbestand te doen verjongen.

Hij stelde ook dat de HVV zich blijft inspannen voor een goede locatie voor het Vissers-monument. De voorkeur gaat uit naar de hoek Parallelweg.

Notulen Algemene Ledenvergadering van 25 maart 2003

De notulen van de Algemene Ledenvergadering van 25 maart 2003 werden akkoord be-vonden.

Jaarverslag secretaris

Het jaarverslag van de secretaris werd ongewijzigd vastgesteld.

Financieel verslag 2003 en begroting 2004

Het financieel verslag over het jaar 2003 en de begroting voor 2004 werden, met woorden van lof voor de penningmeester, goedgekeurd.

Verslag kascontrolecommissie en benoeming nieuwe kascontrolecommissie

De leden van de kascontrolecommissie, de heren M.J. van der Arend en C. Zevenbergen, hebben de kas en de boekhouding van de vereniging over het jaar 2003 gecontroleerd en akkoord bevonden

Het voorstel om het bestuur voor het jaar te dechargeren, werd door de vergadering overgenomen.

De heren J. van de Berg en C. Zevenbergen werden benoemd tot leden van de nieuwe kascontrolecommissie, met als plaatsvervangende leden mevrouw M. van der Hoek en de heer M.J. van der Arend.

Voorstel tot wijziging van artikel 8 lid 5 van de statuten

De aanwezige leden hechten hun goedkeuring aan het bestuursvoorstel tot wijziging van artikel 8 lid 5 van de statuten.

Bestuursverkiezing

De vergadering honoreerde de wens van mevrouw H.C. Verloop om wegens drukke werkzaamheden haar bestuursfunctie neer te leggen. Namens de vereniging dankte de voorzitter mevrouw Verloop voor haar getoonde inzet.

Ter opvulling van de vacature werd de heer E. Lohmann door de vergadering gekozen tot lid van het bestuur.

Rondvraag

Het verzoek werd gedaan om een herziening van het rooster van aftreden van het bestuur om te komen tot een betere spreiding van de aftredende leden. Een herzien rooster zal in een van de komende nummers van het Tijd-Schrift worden gepubliceerd.

Tevens werd aangedrongen op een verjonging van bestuur en om de vrouwelijke inbreng te vergroten. De voorzitter zegde toe hier alle aandacht aan te besteden.

Sluiting

Vervolgens sloot de voorzitter de 37^e Algemene Ledenvergadering.

Activiteiten in 2004

Het totale aantal leden per 31 december 2004 bedroeg 1428. In de loop van het jaar zegden 69 leden hun lidmaatschap op en meldden 49 nieuwe leden zich aan.

De Algemene Ledenvergadering werd gehouden op 23 maart 2004 in het Wijkcentrum Holy. Het verslag van deze bijeenkomst vindt u op de pagina's 7-8 van dit Tijd-Schrift.

Het bestuur kent sinds de Algemene Ledenvergadering van 2004 de volgende samenstelling:

W.C. den Breems	voorzitter
C.J. Hart	secretaris
A.W.J. Andriessen	penningmeester
J. van Elk	
E. Lohmann	
A. Ouwendijk	
E. van Rongen	

Het bestuur kwam in het jaar 2004 vijf maal bijeen.

In het jaar 2004 was de Historische Vereniging Vlaardingen onder meer aanwezig bij de uitreiking van de Geuzenpenning, presentatie van het jaarboek Netwerk, de Lentemarkt, presentatie van het boek over 100 jaar gezondheidszorg aan de Waterweg, presentatie van het boek over mevrouw Kh. Torn en de opening van tentoonstelling over Groenewegen in het Visserijmuseum.

Historisch Jaarboek

De 28^e editie van het Historisch Jaarboek werd mede mogelijk gemaakt door medewerking van de gemeente Vlaardingen en een aantal sponsors uit het bedrijfsleven.

De presentatie vond plaats op 9 november in de NIVON – boerderij. De eerste exemplaren werden uitgereikt aan de Vlaardingse notaris J. van Gastel (in verband met het artikel over Vlaardingse notarissen). Vervolgens was het de beurt aan de heer H. van der Lee, schrijver van het artikel 'En nooit gaan de stonden der vriendschap voorbij' De Arbeiders Jeugd Centrale in Vlaardingen, en aan mevrouw A. Verburg, auteur van 'De

Vlaardingse notarissen voor 1811 en hun archieven’.

Zoals gebruikelijk bevat het Jaarboek de kronieken. De Kroniek van Vlaardingen 1953 werd samengesteld door mevrouw J.K.Bot. Mevrouw M. van Papenveld schreef de Kroniek van Vlaardingen 2003.

Verder bevat de uitgave jaarverslagen van de Archeologische Werkgroep Helinium, de Gemeentelijke Archeoloog, de Historische Vereniging Vlaardingen, het Streekmuseum Jan Anderson en het Visserijmuseum/Vlaardings Museum.

Lezingen en excursies

Op 27 januari waren we te gast in het Visserijmuseum/Vlaardings Museum aan de Westhavenkade. De avond had als thema de gelijknamige tentoonstelling ‘Klederpracht’, waarover de heer Herman Roza uit Amsterdam het een en ander kwam vertellen. Vanwege de grote opkomst werd zijn lezing in de Muziekzaal tweemaal gehouden, terwijl de andere helft van de circa 80 aanwezigen met museumdirecteur Jeroen ter Brugge de expositie zelf bezocht.

Op woensdag 25 februari waren we te gast in de grote recreatiezaal van Vaartland, waar de Vlaardingse kunstenaar Leen Droppert kwam vertellen over zijn leven en werken in Vlaardingen. Waar nodig verduidelijkte hij zijn verhaal met eigen dia’s. De lezing werd door zo’n 100 personen bezocht.

Op dinsdag 23 maart was de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering in Wijkcentrum Holy. Een 70-tal leden was daarbij aanwezig en keurde het bestuursbeleid goed. Na de pauze hield Jan Anderson een voordracht over de drogisten in Vlaardingen door de jaren heen, waarbij voor de presentatie van de plaatjes gebruik werd gemaakt van de nieuwe apparatuur van de vereniging.

Dinsdag 27 april was de heer Jacques Moerman, historicus en voorzitter van de Historische Vereniging Schipluiden, bij ons te gast. Hij vertelde aan de hand van veel en fraai dia-materiaal (op 2 schermen) over de kaarten van Jan Janszn. Potter, die als cartograaf in de 16e eeuw erg actief is geweest in deze gewesten. Zo’n vijftig leden waren op deze geslaagde lezing in De Lyndraajer aanwezig.

Onze jaarlijkse excursie ging dit keer naar Hoorn. Met een volle bus togen we op zaterdag 26 juni naar Noord-Holland, waar we na de koffie een rondwandeling met een gids door een gedeelte van het oude centrum maakten. Terug op de Markt was er een prima lunch in een bijzondere locatie, waarna ieder nog gelegenheid had om een of meer musea o.i.d. te bezoeken dan wel op eigen houtje op verkenning te gaan. Rond zes uur waren we weer in Vlaardingen terug.

De najaarsexcursie op zaterdag 18 september ging dit keer naar Haamstede, waar we met ruim 20 deelnemers een bezoek brachten aan het speciaal voor ons opengestelde Slot Haamstede. Daarna maakten we nog een tochtje naar de vuurtoren, waarna we het oude Schoolhuis bezochten. Na een rondleiding aldaar reden we via de Plompetoren (met expositie over de sage en uitzicht over Zeeland) naar Renesse, waar we het oude slot Moermond van buiten bekeken. Ten slotte gingen we langs het oude Stadhuis van Middelharnis, waar de expositie met werk van Rien Poortvliet werd bezocht. Het was een geslaagde excursie.

Op dinsdagavond 26 oktober waren we weer te gast in het Visserijmuseum/Vlaardings Museum, om daar met circa 45 belangstellenden te luisteren naar de inleiding die Jeroen

ter Brugge hield over de familie De Zeeuw in Vlaardingen. Na de pauze was er ruimschoots gelegenheid om de bijbehorende tentoonstelling in het museum te bezoeken.

En tenslotte waren we op dinsdag 23 november te gast in gebouw De Deel, waar Cora Laan ons aan de hand van beeldmateriaal vertelde over eet- en drinkgewoonten in de zeventiende eeuw, waarbij zij - naast gegevens over onze ‘eigen’ herberg De Visser - ook gegevens over haar onderzoek in Delft aanhaalde. Ook hier waren weer zo’n 65 leden die een interessante avond beleefden.

Commissies

De commissies dragen de activiteiten van de vereniging en zijn in hoge mate bepalend voor de verdere uitbouw van de HVV.

De Commissie Ledenactiviteiten (1) verzorgt de lezingen en de excursies (zie het verslag hierboven). Suggesties voor lezingen zijn altijd welkom.

De Commissie Industrieel Erfgoed – thans inactief – is aangesloten bij de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland (FIEN).

De Commissie Stad & Monument (2) besteedt onder meer aandacht aan de bebouwingsplannen in de stad en waakt mede over het monumentale aanzien ter plaatse.

De Commissie Vissersmonument (3) ziet toe op het onderhoud van het monument en spant zich nog steeds in voor een verhuizing naar een voor de HVV aanvaardbare locatie.

De Commissie Historische Publicaties (4) heeft als taak het redigeren van het Historisch Jaarboek Vlaardingen.

De Commissie Tijd-Schrift (5) verzorgt de uitgave van vier edities per jaar van dit verenigingsperiodiek.

Woord van dank

Veel dank gaat uit naar de leden van onze commissies, de bezorgers van de publicaties en de vele vrijwilligers op wie de HVV altijd een beroep kan doen.

Overleven in de hongervinter (2)

Dick van Haren

In het vorige Tijd-Schrift is het eerste deel van de belevenissen van de schrijver in de hongervinter afgedrukt. In dit afsluitende deel worden de voedseltochten over land en water voortgezet.

Niet op de achtergrond blijven

Zoals zo vaak gingen we op een middag naar oom Rein die de grondstoffen leverde. Hij had in een zijkamertje van alles gefabriceerd om kaarsen te kunnen gieten. Hij was dus ook druk bezig om aan de kost te komen, maar vond zelf dat hij zo passief was. Hij hoorde van onze avonturen en wilde het eigenlijk zelf ook wel eens meemaken. Mijn vader vond dat ik maar eens een reisje thuis moest blijven, mijn moeder kon best wat steun gebruiken.

Zo gingen pa Piet en Rein samen ervaren hoe het was om ouderwets als heel vroeger de ruilhandel te bedrijven zonder dat er geld aan te pas kwam. Mijn vader had diverse boeren als klant en er waren ook duidelijke afspraken over voor hoeveel zeep of kaarsen je aardappelen of tarwe kon ruilen. De achterblijvers hadden veel honger. Alles was op de bon. Heel schaars waren vlees of vet, groente was mondjesmaat te krijgen. Bovendien waren er heel wat monden te voeden, want wij waren met z'n achten en daarbij moesten opa en oma en Marie, de dochter die nog thuis was en hen verzorgde, ook te eten hebben. Rein, met vrouw en 2 kinderen vormde maar een klein aantal.

Voor ons kinderen was 'tante Marie' een goede bekende, want al jaren kwam ze elke donderdag mijn moeder helpen met het huishoudelijke werk. Het avondeten was dan iets speciaals, hoe gewoon het ook was n.l. zuurkool. Maar daar zaten pepertjes in en het was voor ons kinderen een sport om elk pepertje dat we vonden stiekem op Marie's bord te deponeren.

Goed, we gaan weer naar de twee opvarenden van onze roeiboot. Alles ging prima. Er werden goede zaken gedaan en de etenswaar werd regelmatig afgevoerd naar onze thuishaven. Hoe het zo kwam weten ze nog niet, maar opeens was er een Duitse patrouille, die aan de twee mannen vroeg of ze zich konden legitimeren. Mijn vader had nog de leeftijd dat hij naar Duitsland gestuurd zou worden om daar voor de Duitse oorlogsindustrie te werken, maar hij had zijn legitimatiebewijs laten 'aanpassen' zodat hij ouder was, dus dat gaf geen probleem. Maar.... ze woonden in Vlaardingen en hoe kwamen ze dan op het eiland?

Niet over de brug, want die werd bewaakt. De Ortskommandant zelf ging ze verhoren. Ze konden natuurlijk nooit vertellen waar de boot lag. Niet voor de mensen die bij het haventje wonen en ook niet voor het eten dat daar in lag. Het was een taaie, die Ortskommandant en hij bleef volhouden dat hij perse wilde weten hoe ze op het eiland gekomen waren. Hij begon zelfs heel vervelend te dreigen met schieten. Ze wisten niet hoe ze er uit moesten komen, maar op een gegeven moment fluisterde Rein, die een verdienstelijk amateur toneelspeler was, tegen mijn vader: "Piet, laat mij m'n gang gaan, ik heb een plannetje bedacht." Met veel gebaren en zielig kijkend naar Piet en wijzend naar de commandant, zei

hij: "Piet, laten we het maar vertellen. Hij is zo knap dat hij er toch wel achter komt, daar kunnen wij samen toch niet tegen op." "Nee," zei mijn vader, "niet doen." "Joh Piet, die man is niet voor niets commandant geworden, daar is hij voor opgeleid. Als je ziet hij ons met zijn vragen in het nauw drijft en precies weet hoe hij ons tot een bekentenis dwingt, dat is zo fenomenaal, daar neem ik mijn petje voor af. Waarom vertellen we het niet gewoon. Commandant, we wilden het niet verraden, maar we kunnen niet tegen U op, we zijn door een roeiboot, tegen betaling van veel geld overgezet." "Was dat zo'n 500 meter bij de Spijkenisserbrug vandaan?" vroeg hij. "Ja," zei Rein, "hoe weet U dat? U bent wel heel goed op de hoogte." "Ja, ik heb zo mijn bronnen en ik jaag al heel lang achter die man aan." "Zie je nou Piet, we hadden het direct moeten vertellen, want hij komt er toch wel achter." "Omdat jullie alles zo eerlijk verteld hebben zullen we jullie morgen vroeg van het eiland afzetten en dan willen we je hier nooit meer zien."

Gelukkig was er toen nog geen af luister apparatuur, want toen die twee mannen in hun cel terug kwamen hebben ze dubbel gelegen van het lachen. "Dat was echt supertoneel Rein." zei mijn vader. "Ja," zei Rein, "maar ik blijf de volgende keer lekker thuis, want dit is toch wel TE avontuurlijk voor mij." Ze moesten in een vrachtwagen stappen en werden van het eiland afgezet. Zij moesten een flink eind lopen om weer thuis te komen en toen mijn moeder het verhaal hoorde, had ze het niet meer. "Piet, je gaat daar niet meer naar toe! Nou ja, je kan ook niet meer, want de boot ligt daar." zei ze misschien meer om zich zelf gerust te stellen. Ze kenden hem al heel wat jaren en wist dat hij toch weer zou gaan. We konden er immers niet buiten.

Wie mijn vader kent weet dat hij altijd wel een oplossing zou vinden. Die kwam er inderdaad, want na een paar dagen ging hij met een bunkerboot van Van der Linden mee naar het eiland dat hij, zijn gezin en nog meer mensen, zo hard nodig had om deze hongervinter te kunnen overleven.

Goed vertrouwen

Nadat hij de boot had opgehaald heeft hij een kleine pauze genomen, je zou het een aanloop kunnen noemen, om weer verder te gaan met wat hartstikke noodzakelijk was, n.l. eten halen.

Ik had een neefje dat 2 jaar jonger was dan ik en al dikwijls gevraagd had of hij ook eens mee mocht. Er werd besloten dat het deze reis ging gebeuren. Lopende over het eiland Oostvoorne kwamen we langs een boerderij en zagen een flink aantal mensen achter de schuur bezig met zich te verkleden. Wij gingen er op af om te vragen wat er aan de hand was. Wat we nog nooit meegeemaakt hadden gingen we nu beleven. De boer verkocht 1 kilo tarwe voor 15 cent,

Kinderen zoeken naar iets eetbaars bij een Vlaardingse gaarkeuken aan de Gedempte Biersloot. (Foto: J. Sluimer / collectie Stadsarchief Vlaardingen)

maar niet meer dan 1 kilo per persoon. Dat was de verklaring van de verkleedpartij. Mag ik jou jas ruilen, geef mij je muts even, hier heb ik een andere das en zo kwamen dezelfde mensen meerdere malen aan een kilo tarwe. Na de vierde keer lukte het niet meer, maar we waren dik tevreden. Met deze dikke buit besloten we naar huis te gaan, omdat we niet wisten wat we daar een paar dagen mee aan moesten, want overal zag men die zak op onze rug. Bovendien mocht het niet nat worden en bescherming tegen de regen hadden we er niet voor.

Dit gebeurde in de buurt van Zwartewaal en dat is zo'n 10 kilometer lopen naar de Spijkenisserbrug. Vier kilo lijkt niet veel, maar als je dat in een zak over je schouder draagt en is 10 kilometer wel heel ver, wordt het steeds zwaarder. Zo rond 12 uur kwamen we bij de brug aan en daar stonden heel wat mensen te wachten in de hoop doorgelaten te worden. "Hoe lang staan jullie hier al?" Diverse mensen vertelden ons dat ze hier al tussen de 3 en 5 uur stonden. "En hoeveel mogen er dan door?" was de volgende vraag. "Nou niet veel, zo nu en dan wordt er een meisje binnen geroepen en na een poosje mag ze dan verder." Als dat te lang gaat duren komen we vandaag niet meer thuis, want we moesten via de Maastunnel een flinke omweg maken om in Vlaardingen te komen. We spraken af dat als de schildwacht even niet goed oplette, wij zouden gaan lopen en net doen of ons neus bloedde. We zouden niks horen en niet omkijken.

Toen er een meisje binnen geroepen werd was de schildwacht afgeleid en wij gingen met flinke pas de brug op. Na een tiental meters werd er geroepen: "Kom terug!" "Door blijven lopen, voor je kijken" "Terug of ik schiet." klonk het angstaanjagend. "Niet omkijken, door blijven lopen Jan, we horen niets." siste ik tegen mijn neefje. Omdat de afstand groter werd hoorden we ook minder! Wat is zo'n brug toch verschrikkelijk lang en wat is het toch moeilijk om niet om te kijken om te zien wat die schreeuwende schildwacht uitvoerde. Halverwege de brug durfde ik even om te kijken, we hadden het gered! Voorlopig al thans, want we hadden er niet bij nagedacht dat er aan de overkant van de brug ook een schildwacht zou staan. Optimistisch als ik was ging ik er vanuit dat die alleen maar moest zorgen dat er niemand zonder zijn toestemming de brug op zou komen. Maar wie er eenmaal op was mocht er toch wel weer af. "Wie heeft jullie toestemming gegeven over de brug te lopen?" was de nijpende vraag van de schildwacht die daar stond. "Nou je collega aan de andere kant, omdat we al zo erg lang hadden staan wachten." "Zo jongens, weten jullie dat heel zeker?" "Ja meneer." "Hoe oud zijn jullie?" "13 en hij 11 jaar." De stoere schildwacht met zijn geweer was eigenlijk ook nog maar een knulletje, want ik schatte hem niet ouder dan 16 à 17 jaar. "Nou, vooruit dan maar." hoorden wij een schat van een man die daar stond zeggen. En dat hoefde hij echt geen twee keer te zeggen. We hadden het overleefd en het net nog niet echt in onze broek gedaan.

Toen we Rotterdam Zuid binnen liepen, leken de zakken tarwe wel 10 keer zwaarder dan de werkelijkheid en al zwoegend realiseerden we ons dat, als we voor de Sperrtijd binnen wilden zijn, we het niet zouden redden met die zware zakken op onze rug. Maar waar moesten we ze laten? We konden ze toch moeilijk ergens verbergen. Kennissen in die buurt hadden we niet. Dan maar ergens aanbellen en vragen of ze tot morgen in een huis konden blijven staan. Ergens in Oud Charlois belden we aan, de deur werd open getrokken en we keken tegen een heel steile trap op. Boven in het donker riep een vrouwenstem: "Wie is daar?" "Wij zijn voor U vreemden mevrouw, maar wij moeten nog helemaal naar Vlaardingen lopen voordat het donker wordt en hebben 2 zware zakken bij ons. Zouden we die bij

U kunnen achterlaten tot morgenochtend?" "Ja hoor, zet ze maar onderaan de trap." Goed de naam onthouden en de straat en nummer en dan snel weer verder.

Doodmoe kwamen we thuis en wat een ontvangst! "Wat komen jullie nu doen, jullie zouden toch op het eiland blijven?" Wij vertelden ons verhaal en ook dat we de zakken met tarwe in bewaring hadden gegeven. Het was even stil en toen barste mijn vader los: "Stommelelingen die jullie zijn! Denken jullie soms dat die mensen morgen nog weten dat jullie geweest zijn. Als ze ook verrekken van de honger, kan ik het ze niet eens kwalijk nemen als ze zeggen van niets weten en jullie nooit te hebben gezien. Ik dacht dat jullie intelligenter waren." "We waren helemaal op, pa, en wisten niets beters te doen." Het werd voor mij een spannende nacht, want pa had wel gelijk, we hadden gewoon moeten proberen ergens te overnachten, maar ja het was gebeurd. Nu maar afwachten.

De volgende dag gingen we op de fiets, en dat gaat toch veel sneller dan lopen, naar Rotterdam. "Is het hier?" "Ja, dat is zeker." "Bellen!" De deur ging open en dezelfde vrouwenstem klonk vanuit het donker. "Wie is daar?" "We komen de zakken halen die gisteren in bewaring gegeven zijn." "Oh die staan daar nog, neem ze maar mee!" Mijn vader was enorm opgelucht en ik niet minder. We pakten de zakken en voelden de tarwe. Gelijk vroeg mijn vader: "Mevrouw, hebt U eigenlijk voldoende te eten?" "Och meneer, wat een rare vraag in deze tijd, want hoe moeten wij daar aankomen." "Nou mevrouw, mag ik dan even boven komen?" "Ja kom maar." En mijn vader vertelde het verhaal en bedankte nogmaals de vrouw en gaf haar voor het oppassen op de etenswaar een kilo tarwe waar ze verschrikkelijk blij mee was.

Kan onze roeiboot op zee varen?

We hadden een goeie reis gehad en ons bootje was behoorlijk zwaar beladen. We gingen terug naar huis, maar het was nogal mistig, dus bleven we dicht langs de kant varen. In de mist ga je ook niet zo snel, maar we konden de overkant niet zien, dus we probeerden een plek te vinden waar we dachten dat we over moesten steken. Het duurde wel erg lang. Wat hebben we nu, een brug, daar varen we toch nooit onderdoor? We zagen een aak tegen de kant aan liggen waar nog licht brandde en vroegen waar we waren. We bleken onder de Spijkenisserbrug door gevaren te zijn en al een heel eind voorbij het punt waar we over moesten steken naar het kruiteiland. Dus terug varen en met de brug als herkenning boven ons konden we oversteken.

We vonden het kruiteiland en bleven daar even aan de kant liggen voordat we de grote oversteek van de Nieuwe Waterweg zouden nemen. Al snel kwam er een Duitser die ons sommeerde om weg te varen, want dit was verboden gebied. Er was geen enkel aanknopingspunt waar we op af konden varen, dus mijn vader rekende uit dat het eb was, dus schuin op de stroom moesten we roeien totdat we de overkant zouden bereiken.

Het duurde een hele tijd, dat lijkt dan een eeuwigheid in de dichte mist en we zagen maar geen land. Hoe kan dat nu, we hadden allang aan de overkant moeten zijn en als we verkeerd varen moeten we toch ergens aan land komen.

Opeens hoorden we in de verte een geluid alsof de golven op het strand sloegen. Dat kan toch niet. We varen toch niet de zee op! Het werd wel angstig, we werden moe en onzeker en dan dat geluid. En dan ... wat gebeurt daar nou, we werden in een stroomversnelling getrokken en konden niets meer doen. Het bootje ging naar links en dan ineens weer naar rechts en we gingen vlak langs een stalen gevaarte. Wat was dat dan wel? We werden

heen en weer geslingerd en hadden geen tijd om ons te oriënteren. Mijn vader had alle kracht nodig om niet om te staan en moest bliksemsnel reageren op alle onverwachte bewegingen die ons bootje maakt. Steeds weer gingen we zo snel voorbij obstakels dat we geen tijd hadden om ons te realiseren wat het was. Het leek niet op te houden en ondanks de zeevaartkunst van mijn vader was het meer geluk dan wijsheid dat we niet omsloegen of ergens tegen te pletter voeren en net zo plotseling als het begonnen was, was het ook weer over.

We kwamen weer in normaal rustig water, maar zagen door de mist geen hand voor ogen en konden ons geen voorstelling maken waar we langs gevaren waren. We hadden geen flauw idee, maar het gaf ons ook niet de indruk dit de branding van de zee geweest was, maar wat het ergste was, we wisten ook niet in welke richting wij moesten varen. Ineens zagen we vlak voor ons grote keien, maar niet recht omhoog gestapeld zoals een kade. Nee, de keien liepen schuin omhoog en waren aan elkaar gemetseld. We voeren er omheen en stopten bij een soort trap omhoog. Mijn vader kon ons bootje vastleggen en liep naar boven. Daar zag hij waar we beland waren. "Dick, we zijn bij boei 19, die is even voorbij Maassluis." We wisten nu waar we waren, maar we konden niet eerder terug dan dat het vloed zou worden, want we waren niet sterk genoeg om tegen de stroming in te roeien. We waren koud en stijf geworden en om wat op te warmen zijn we om de beurt rond dat kleine lichtpunt gaan lopen. Steeds bleef een van ons in de roeiboort, want we wilden het risico niet lopen, dat het bootje zonder ons weg zou varen.

"Nu weet ik ook waar we tussen door gevaren zijn," zei mijn vader. "In de buurt van Maassluis hebben de moffen een aantal grote schepen laten zinken om te voorkomen dat eventuele bevrijders de Nieuwe Waterweg op konden varen."

We hadden inmiddels een droge mond en ondanks dat we genoeg te eten vervoerden hadden we ook flink honger, maar de aardappelen en tarwe konden we zo niet eten. Wach-ten maar tot het tij begon te keren en dan zo snel mogelijk terug. Gelukkig was de mist wat opgetrokken. Zodra het water niet meer richting zee stroomde gingen we weer varen. We konden vaag de dijk weer zien en voeren daar heen richting Vlaardingen, langs de haven van Maassluis. Daar zagen we ongeveer ter hoogte van de Boonersluis de gezonken schepen. Twee lagen vrij dicht tegen de kant, terwijl de Dinteldijk en de Zuiderdam midden in de vaargeul lagen. De enorme stroomversnelling die ontstond door de brug, masten en delen van het dek die boven water uitstaken, leverde een angstaanjagend gezicht. We keken onze ogen uit en beseften dat er heel wat engeltjes op onze schouders hadden gezeten, waardoor we dit overleefd hadden. We hadden enorm geboft en dan zijn alle ontberingen snel vergeten, maar toen we thuis kwamen, waren we helemaal uitgeput.

Vlaardingen, februari 2004, zestig jaar na dato.

Een van de door de Duitsers als blokkade van de Nieuwe Waterweg gebruikte schepen – het m.s. Zuiderdam. Direct na de bouw in 1941 is dit schip door een Britse luchtaanval beschadigd, uitgebrand en door het bluswater gekapseisd. Een jaar later, in juli 1942 is het gelicht en in de Waalhaven opgelegd. Daarvandaan is het op 22 september 1944 door de Duitsers twee kilometer boven Maassluis als blokschip gebruikt. In november 1946 is het gelicht en opgelegd en in 1948 gesloopt. Zonder dus ooit dienst gedaan te hebben waarvoor het was gebouwd... (Foto: Collectie M.P. Zuydgeest)

Van Pieter Jacobus bevinden zich geen foto's in het archief, wél van zijn vader, Pieter Kikkert. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen.)

Enkele pennenvruchten van Pieter Jacobus Kikkert (1801-1886)

M. den Admirant

Zijn vader was gedurende enige decennia stedelijk ontvanger van Vlaardingen. Ook zijn oudste broer bekleedde een aantal jaren die functie. Een jongere broer diende de stad jarenlang als gemeentesecretaris. Zelf maakte Pieter Jacobus Kikkert zich op een andere wijze voor Vlaardingen verdienstelijk. Enkele pennenvruchten van zijn hand geven ons een kijkje in het leven in deze stad tijdens de negentiende eeuw.

De auteur

Ter inleiding vermelden we enige biografische gegevens. Pieter Jacobus Kikkert werd op 9 augustus 1801 te Leiden geboren als tweede zoon van Pieter Kikkert en Catharina Johanna Heijblom. In 1803 verhuisde het gezin naar Schiedam. Zes jaar later vestigde het zich in Vlaardingen, waar vader Pieter Kikkert een baan had gekregen als boekhouder bij het handels- en rederijkantoor van de firma Hoogendijk, Betz en De Willigen. In 1813 werd hij tot stedelijk ontvanger benoemd. Pieter Jacobus bracht zijn jeugd en jongelingsjaren in Vlaardingen door. In oktober 1830 nam hij vrijwillig dienst in het Nederlandse leger en trok als sergeant-majoor ten strijde tegen de Belgische opstandelingen. Hij zwaaide af als luitenant. Voor zijn aan het vaderland bewezen diensten ontving hij het metalen kruis. Later woonde hij als 'koopman' in Leiden, waar hij op 11 februari 1841 trouwde met Adriana Warnaar. Uit dit huwelijk werd op 24 november 1842 een zoon, Adrianus Jacobus, geboren.

De moeder overleed op 6 maart 1848 te Vlaardingen. P.J. Kikkert vestigde zich vervolgens met zijn zoon in Montfoort, waar hij werkzaam was bij het in 1847 geopende Protestants Landbouwkundig Opvoedingsgesticht. De oprichter Dirk van Frankenhuijsen stelde zich ten doel, ontspoorde kinderen, wezen en bedelaartjes weer op het juiste pad te brengen. Nadat het gesticht in 1867 zijn deuren had moeten sluiten, bleef Kikkert in Montfoort wonen. Op 24 augustus 1886 overleed hij op 85-jarige leeftijd.

Van Kikkerts hand verschenen diverse geschriften. Het meest bekend is een boekje dat in 1864 uitkwam onder de titel Familie-herinneringen uit de jaren 1811, 1812 en 1813. Daarin beschrijft Kikkert gebeurtenissen in Vlaardingen aan het einde van de Franse tijd. Deze komen ook aan de orde in zijn opstel Afscheid aan mijn Oranjestrík, verschenen in 1863. Al eerder, in 1839, toen drie Vlaardingse hoekers in zware storm met man en muis waren vergaan, publiceerde Kikkert een dichtstuk, getiteld Vlaardings wintervisserij. In het blad Lectuur voor de huiskamer van 1857 is een bijdrage van hem opgenomen, waarin hij schrijft over het trieste bestaan van de vissersweduwen in Vlaardingen. Vermelding verdient ook zijn in 1858 verschenen brochure: Wat zal langer duren: het water of het vuur? Industriële vergelijking tussen de steden Vlaardingen en Schiedam. Verder staan nog verscheidene andere publicaties op zijn naam, die echter niet op Vlaardingen betrekking

hebben, zoals een brochure over het genoemde instituut in Montfoort, en enkele gedichten, o.a. Uitboezeming bij de berigten der groote sterfte in Noord-Holland en Vriesland, uitgesproken in het letterkundig genootschap Gezelligheid en Beschaving te Vlaardingen (1826) en Acht dagen in acht zangen, of raadgevingen aan mijn kind (1854).

Vlaardingen in de jaren 1811, 1812, 1813

In zijn Familie-herinneringen vertelt Kikkert zijn belevenissen in de tijd van de Franse overheersing. Hij herinnert zich nog als de dag van gisteren dat zijn vader, destijds boekhouder bij de firma Hoogendijk, Betz en Van Willigen, in oktober 1811 door de Fransen werd gevangengenomen. Dit lot deelde Pieter Kikkert met de drie firmanten van het handels- en rederijkantoor. De reden van de arrestaties was dat een vishoeker van de genoemde firma na terugkeer uit de wateren van IJsland behalve kabeljauw ook smokkelwaar aan boord bleek te hebben: honderden paren IJslandse kousen en wollen wanten. Toen de Franse douane dit in Amsterdam had ontdekt, werden schip en lading in beslag genomen en werd de bemanning gearresteerd (uitvoerig beschreven in het Historisch Jaarboek 1981).

Hoe kort daarna in Vlaardingen de arrestatie van de boekhouder Pieter Kikkert plaatsvond, staat diens zoon ruim een halve eeuw later nog helder voor de geest. In hun woning op de Markt, naast het stadhuis, gebruiken de ouders en de tien kinderen van het gezin Kikkert het middagmaal. Plotseling wordt er hard gebeld. Vader Kikkert staat op, opent de voordeur en ziet zes reusachtige gendarmes vóór zich op de stoep. Achter hen is de Markt vol met ‘zwijgende bedrukte stadgenoten’. Een in het zwart geklede heer komt naar voren en vraagt in het Frans of de heer Kikkert thuis is. “A votre service, monsieur, c’est moi même” zegt Kikkert. Waarop hij te horen krijgt: “Monsieur, vous êtes mon captif” (Mijnheer, u bent mijn gevangene). Het is de Franse politiecommissaris De Marivaux uit Rotterdam, die het arrestatieteam leidt. Hij geeft zijn mannen bevel alle uitgangen van het huis en van het kantoor te bezetten. Nadat de gehele woning ondersteboven is gegooid, vertrekken de Fransen met hun gevangene. Twee gendarmes blijven achter om het verzegelde handelskantoor te bewaken. Gedurende driekwart jaar worden zij wekelijks door twee anderen afgelost. Al die tijd zijn de gendarmes bij de Kikkerts ingekwartierd. Vader Kikkert en de heren Hoogendijk, Betz en Van Willigen worden in de loop van 1812 vrijgesproken en uit de gevangenis ontslagen.

Als Pieter Jacobus Kikkert zijn verhaal op papier zet, denkt hij met huivering terug aan de willekeur van de Franse overheersers. Hij herinnert zich nog de brutale overmoed van de douaniers, die met argusogen toezagen op de strengste naleving van het continentale stelsel (de in 1806 door Napoleon verordende uitsluiting van Engelse goederen uit het Europese handelsverkeer). Bij de minste verdenking haalden ze pakhuizen of linnenkasten overhoop. Onder de Fransen bevonden zich echter ook enkele rechtvaardige, rechtschapen mannen. Zij waren geen trawanten van Napoleon, maar vurige aanhangers van de Bourbons.

Het rijtje woningen naast het stadhuis. (Foto: collectie Stadsarchief Vlaardingen.)

Eén van hen was De Coeulliboeuf, fungerend politiecommissaris in Vlaardingen. Menigeen had hij naar de gevangenis kunnen slepen als hij dat gewild had, maar zijn edel hart wist de onderdrukten zoveel mogelijk te sparen en verfoeide de onderdrukkers. Als twaalfjarige jongen had P.J. Kikkert dit zelf ondervonden. Toen in 1813 in Vlaardingen het gerucht ging dat in ons land weer oranjelint werd gedragen, stuurde zijn Franse leraar hem naar buiten met een brede oranjegordel en een zilveren ‘Prins Willem’ op de borst en met de opdracht, luidkeels “Oranje boven!” te roepen. De jonge Kikkert, van de prins geen kwaad wetend, deed wat hem was gevraagd. Op straat kreeg hij gezelschap van enkele jongens, die het liedje ‘De Franse haan heeft uitgekraaid, hoezee!’ aanhieven. Ze waren nauwelijks vijftientwintig huizen verder, toen opeens de politiecommissaris verscheen. Hij kwam op Kikkert af, rukte hem de oranjegordel van het lijf en de zilveren munt van de borst en bracht hem thuis met de mededeling: “Voilà, monsieur, votre fils; il commence à trop bonne heure à restaurer; je vous prie, soyez prudent avec ce petit coquin” (Mijnheer, daar is uw zoon; hij begint te vroeg met de restauratie; wees alstublieft voorzichtig met deze kleine schelm).

Eens besloot een aantal leerlingen van de Franse school, onder wie P.J. Kikkert, de Franse ontvanger St. Paul een poets te bakken door ‘s avonds aan de knop van zijn huisdeur een groot biljet te hangen, waarop geschreven stond: ‘Dit huis komt te huur, de Fransen moeten weg’. Een andere leerling, die bij de ontvanger als klerk en tolk werkzaam was en op school de avondlessen volgde, verklapte deze daad aan zijn chef. Het gevolg was dat een woedende ontvanger zich de volgende dag met de politiecommissaris De Coeulliboeuf bij huize Kikkert vervoegde en eiste dat proces-verbaal zou worden opgemaakt. Hij sprak van ‘arresteren en fusilleren’. De commissaris wist hem echter tot bedaren te brengen, zodat de zaak met een sisser afliep. Nog geen twee weken later bliezen de Fransen de aftocht en verscheen op de voormalige woning van de ontvanger St. Paul een plakkaat met de mededeling: ‘Dit huis is te huur’

Nadat in november 1813 een einde was gekomen aan het gehate Franse juk en een zeventigtal Franse douaniers, gendarmes en receveurs (ontvangers) uit Vlaardingen was vertrokken, bleef de politiecommissaris De Coeulliboeuf nog op zijn post. Hij deelde in de eerste vreugde van de omwenteling en tooide zich met een oranjestrik. Pas later scheepte hij zich in naar Frankrijk, “vergezeld door de zegenwensen van zijn talrijke vrienden”, aldus Kikkert.

Een propere vissersplaats...

Anno 1858 publiceert Kikkert een brochure, getiteld Wat zal langer duren: het water of het vuur? Industriële vergelijking tusschen de steden Vlaardingen en Schiedam. In dit geschrift stelt hij de vissersplaats Vlaardingen tegenover de jeneverstad Schiedam. De vergelijking valt heel duidelijk in het voordeel van Vlaardingen uit. De verschillen tussen beide steden zijn volgens Kikkert zo groot, dat men wel van water en vuur kan spreken. Deze beeldspraak is te meer toepasselijk, omdat het Vlaardingse visserijbedrijf door het water (de zee) en de Schiedamse industrie door het vuur (de stokerijen) wordt gedreven. Terwijl de stad Vlaardingen het leven, in de vorm van gezonde, voedzame en verkwikkende haring en vis aanvoert, brengt Schiedam de dood, namelijk verzwakking van ziel en lichaam en wegwijning door de jenever.

Als we in Vlaardingen rondkijken, zo vervolgt de auteur, treffen we overal de uiterste zindelijkheid aan, zowel in de woningen als op de straten. Zelfs wordt er tot vervelens toe

*‘...Een opgeruimde bevolking met een blos op het gelaat...’
Maar of de stadgenoten in de 3e Achtersteeg daar ook zo over dachten?
(Foto: collectie Stadsarchief Vlaardingen.)*

met de Broekenaars in Waterland in reinheid gewedijverd. U ontmoet er een opgeruimde bevolking met een blos op het gelaat. Om de Vlaardingers in hun ware aard te leren kennen moet men de stad eens bezoeken op Buisjesdag of bij de aankomst van de eerste haringjager.

Buisjesdag is de feestdag waarop de gehele haringvloot in Vlaardingen zeilree ligt om de grote visserij te gaan beoefenen. Het gezicht op de fraaie schepen, alle even netjes geteerd en geverfd, met de Hollandse driekleur wapperend aan de toppen van de masten, is uniek. De in hun zondagse pakken pronkende zeelieden, trots op hun vaartuigen, wandelen met duizenden bezoekers langs de haven. ’s Avonds spoeden honderden jonge zeelieden zich met hun geliefden naar plaatsen waar muziek gemaakt wordt en gelegenheid tot dansen wordt gegeven. De etiquette wordt daarbij niet altijd in acht genomen, “maar kom, het is maar eenmaal Buisjesdag”, vindt Kikkert. Zelden of nooit wordt de politie erin gemoeid. De volgende morgen zeilen de vissers, na een vaarwel van hun geliefden, met goede moed naar zee.

Na de woelige Buisjesdag blijft het een paar weken stil in Vlaardingen. Zodra echter van de toren wordt geseind dat de eerste haringjager in zicht is, komt de stad in actie. Reikhalzend zien velen naar dit schip uit. Het brengt niet alleen kostbare haring (die 800 tot 1.400 gulden per ton oplevert), maar ook berichten over de vloot en over de vissers en een overvloed van minnebrieven. De nieuwe haring mag pas worden verkocht, nadat een vaatje ervan aan Zijne Majesteit de Koning is gezonden. Er staat dan ook een sjees, bespannen met een paar goed gevoederde harddravers gereed om de haring met voorbeeldloze gezwindheid naar ’s-Gravenhage te brengen. De afstand tussen Vlaardingen en Den Haag (vijf uren gaans) wordt soms in drie kwartier afgelegd. ’s Avonds verenigen de reders zich aan het zogenaamde haringmaal.

*Opmerking redactie:
Kikkert spreekt hier over Buisjesdag waar hij **Vlaggetjesdag** bedoeld.
Buisjesdag is de dag waarop de vloot uitzeilt.*

*De mast om de bal te hijsen staat klaar voor gebruik...
Foto: collectie Stadsarchief Vlaardingen.)*

Daartoe wordt een lange tafel in gereedheid gebracht, voorzien van frisse bloemen en vruchten en beladen met de eerstelingen van de grote visserij.

Verder levert de 8.340 inwoners tellende stad volgens Kikkert niets bijzonders op dan een moedige en krachtvolle bevolking, voor een groot deel uit zeelieden bestaande, die zich jaar in jaar uit op de baren bevinden.

... en een ongezonde brandersstad

Vervolgens richt de auteur zijn aandacht op de drie kwartier gaans van Vlaardingen gelegen stad Schiedam met haar vele molens en branderijen. Ze telt 14.530 inwoners, terwijl er 189 branderijen, 47 mouterijen, 15 brandersmolens en nog een reeks van andere bedrijven gevestigd zijn. Bij alle verschillen hebben de twee steden gemeen, dat beide als het ware van de wind moeten bestaan. Karakteristiek voor Vlaardingen zijn de schepen die met gezwollen zeilen de haven binnenkomen of verlaten. Voor Schiedam zijn de snel draaiende molens van verschillende soorten typerend.

De Vlaardingse properheid wordt in de straten van de brandersstad gemist. Dit kan ook niet anders door het aanslaan van de steenkolendamp uit de vele, nog in aantal toenemende branderijen. Het stoken van moutwijn, jenever en likeur is in Schiedam een bloeiende industrie. Op de gezondheid van de bevolking heeft deze nijverheid echter een ongunstige invloed. Treedt men een branderij binnen, dan drukt een walmende lucht op longen en borst. Iemand die de arbeiders met hun vale gelaatskleur aan het werk ziet, verbaast zich erover dat zij dit leven nog zolang uithouden. Ze vormen een schril contrast met de pas van zee komende jonge Vlaardingse vissers met hun van gezondheid en levenslust bloeiende gelaatskleur. Ook de korendragers en de kolensjouwers in de brandersstad oefenen een voor hun gezondheid schadelijk beroep uit.

Kwijnende visserij

Toch moet Kikkert vaststellen dat Schiedam in bloei toeneemt, terwijl Vlaardingen wegwijnt. Ieder jaar neemt de omvang van de haringvloot af en vermindert het aantal vissers. Daardoor worden kuipers, touwslagers, zeilmakers, nettenbreiers, grote en kleine handelaren gedupeerd.

Eens werd de grote visserij de goudmijn van het vaderland genoemd. Ze gaf toen aan 40.000 gezinnen brood en welvaart. Tengevolge van de scheiding van Nederland en België en vooral door de hoge Franse invoerrechten geraakte de haringvisserij echter hoe langer hoe meer in verval. Als dat zo doorgaat, kunnen -aldus Kikkert- onze jongelieden het beleven dat eenmaal de laatste zeeman van het laatste haringschip zal afstappen, waarmee de Nederlands grote visserij tot het verleden zou behoren. Zo ver zal men het echter niet laten komen. Er is immers niet alleen een plaatselijk, maar ook een nationaal belang mee gemoeid. Is het dan geen rijpe overweging waard, naar middelen te zoeken waardoor de haringvisserij voor Nederland behouden kan blijven? Waarom vaart men met zo grote schepen met zulke kostbare uitrustingen? Hierdoor wordt de haring een veel te duur product voor die groepen van de bevolking die het meeste ervan zouden kunnen consumeren. Ook het feit dat men er zoveel aan hecht, de naam Hollandse haring in het buitenland te handhaven, maakt het product duurder dan nodig is. Tegenwoordig vraagt men meer naar goedkope dan naar roemrijke haring! De Engelsen hebben dit begrepen en hun haringexport is dan ook tien maal zo groot als die van Nederland.

“Wat zal langer duren, het water of het vuur?” Kikkert is optimistisch: “het water zal de zegepalm behalen”

Visseruweduwen

Hoezeer Kikkert begaan is met het lot van visseruweduwen en -wezen in Vlaardingen, blijkt uit het dichtstuk Vlaardings wintervisscherij, uitgegeven in 1839. De opbrengst van het geschrift is bestemd voor de tachtig nabestaanden van gehuwde opvarenden van drie vishoekers die tijdens de stormen van 7-11 januari 1839 zijn verongelukt: de Willem Beukelszoon, de Zeemanshoop en de Wisselvalligheid. Over het droevig lot van de visseruweduwen schrijft Kikkert ook in een stuk, getiteld: Een bal op! Een bal op! De visschers-weduwe te Vlaardingen, verschenen in Lector voor de huiskamer van 1857. Zodra de Vlaardingse torenkijzers een van zee terugkerend vaartuig in het oog krijgen, maken ze dit kenbaar door het uithangen van een grote rode bal. Als de jeugd dit ontdekt heeft, klinkt er een algemeen geroep: “een bal op, een bal op!”. Nadat bekend is geworden om welk schip het gaat, spoeden vissersvrouwen en kinderen zich naar de haven om de bemanning te verwelkomen.

Soms ontdekken ze tot hun schrik dat op het binnenzeilende vaartuig de vaan van de mast is afgenomen. Dit wil namelijk zeggen dat het schip op zee een of meer manschappen verloren heeft. Voor hun weduwen betekent het een plotselinge overgang van hoop tot moedeloosheid, van vreugde tot smart, van sober levensonderhoud tot algehele ontbering. Voortaan zal de uitroep: “Een bal op! een bal op!” de wonde telkens weer openrijten. “In een klein dompigh achterhuisje zit nu die weduwe in versleten rouwkleren, vóór de tijd vergrijsd, tot levensonderhoud een haringnet te breien.”

Ook komt het voor, vooral bij hevige stormen, dat een schip met man en muis vergaat. De Vlaardingse beug- of wintervisserij mag immers wel de allergevaarlijkste van de nationale bedrijfstakken worden genoemd. Niet zelden duurt het dan vier tot vijf weken voordat de vrouwen van de opvarenden vermoeden welk leed hun heeft getroffen. Een vreemdeling die Vlaardingen bezoekt, aan de toren rode of blauwe signalen ziet hangen en vrolijke knapen hoort juichen: “een bal op, een bal op!”, moet, zo besluit Kikkert, ook eens een blik werpen op de vissersvrouwen en zich afvragen: “wiens hart wordt er heden gebroken?”

In de publicaties die P.J. Kikkert aan zijn vroegere woonplaats heeft gewijd, komen dus drie thema's aan de orde: herinneringen aan de tijd van de Franse overheersing, de vissersplaats Vlaardingen vergeleken met de brandersstad Schiedam en het leed van visseruweduwen en -wezen. Veel nieuwe feiten, van belang voor de lokale geschiedschrijving, bevatten zijn geschriften niet. In zijn brochure over Vlaardingen en Schiedam zegt Kikkert trouwens zelf dat hij niet beoogt “een stedelijke geschiedenis te leveren”. Toch zijn de geschriften die hij heeft nagelaten, uit historisch oogpunt interessant wegens de eigentijdse kijk op enkele aspecten van het negentiende-eeuws Vlaardingen.

Drie hoekers vergingen in de januaristorm. (Illustratie uit 'Vlaardings Wintervisscherij', collectie Stadsarchief Vlaardingen.)

Boekbespreking

Katharina Verhoef – Thorn. Een bevlogen dirigente. Samenstelling: Ton Stolk. Verkrijgbaar in de Vlaardingse boekhandel en bij het Muziek Informatie en Documentatiecentrum Ton Stolk voor € 8,95.

Als je, zoals ik, Katharina Verhoef niet gekend hebt en je ziet haar foto op de omslag van dit boekje, dan denk je al snel: Hmmm, wat is dat voor iemand; moet daar een heel boek over worden geschreven? Maar als je begint te lezen blijkt al heel snel dat uiterlijke schijn bedriegt. En ook dat de ondertitel een uiterst juiste karakterisering is: wat was dat een bevlogen dame! Talloze, meest door haar zelf opgerichte koren had ze als dirigente onder haar hoede en vaak schreef ze ook nog de muziek, ja zelfs hele musicals vloeiden uit haar pen. Je vraagt je af waar ze de tijd voor een gezinsleven nog vandaan haalde, als ze kennelijk soms tot diep in de nacht nog bezig was om de verschillende partijen op (muziek)papier te zetten. Indrukwekkende prestaties.

Het boek begint met een korte, zakelijk schets van haar leven en verrichtingen. Dat geeft een beeld van haar veelzijdigheid en gedrevenheid. Vervolgens worden door zeventien van haar leerlingen / koorleden warme verhalen verteld over hun ervaringen met Kaatje, zoals ze door velen werd genoemd. Ze hield

de wind er goed onder, maar was geliefd en wist de koren tot grote muzikale hoogten te brengen, tot het winnen van concoursen aan toe.

Boeiende verhalen van een muzikale kant van Vlaardingen. En een waardige nagedachtenis aan een dirigente die een belangrijk stempel op cultureel Vlaaringen heeft gezet.

(Eric van Rongen)

Oproepen

Haringrit

Op 6 augustus 2005 zal de Haringrit 2005 worden verreden. Tevens heeft Kees Verhulst een artikel over de haringritten voor Tijd-Schrift geschreven. Ter illustratie van het routeboek, de website (www.haringrit.nl) en het artikel zoeken wij foto's, krantenartikelen of andere zaken. Reactie graag naar Wim Vellekoop, Lepelaarsingel 234, 3136 PE Vlaardingen (010-4754802, wvellek@dsv.nl) of de redactie van Tijd-Schrift (010-4749416, TS@shadowfax.demon.nl).

Reünie Groen

In april is het 50 jaar geleden dat de eerste steen voor het gebouw van “Het Groen” aan de Rotterdamseweg werd gelegd. Ter gelegenheid daarvan wordt er op 23 april 2005 een reünie georganiseerd voor oud-leerlingen en (oud)-medewerkers. Informatie en aanmelden via www.groenvanprinsterer.nl.

Ledenactiviteiten

Het programma voor de komende maanden ziet er als volgt uit:

Op **dinsdag 22 maart a.s.** de al eerder aangekondigde Algemene Ledenvergadering. De aanvang is om acht uur, maar vanaf kwart voor acht bent u welkom in de grote zaal van Wijkcentrum Holy aan de Aristide Briandring.

Komt u met de bus, dan kunt u vlakbij uitstappen aan de Churchillsingel; bent u met de auto dan is het advies: rijdt vanaf de Holysingel de Robert Schumanring op en parkeer na de tweede poort. Vandaar is het maar een klein stukje lopen, maar heeft u in elk geval een veel grotere kans op een plek dan rond het wijkcentrum!

Na de Ledenvergadering is er een wat ruimere koffiepauze, waarbij u wat kunt rondkijken bij de aanbieders van Vlaardings ruil- en verzamel-/koopmateriaal. Maar ook resultaten van historische activiteiten en hobbies zullen er te zien zijn: we hebben al enkele aanmeldingen gekregen voor het bemannen van een tafeltje. Wilt u ook nog een of meer tafeltje(s) reserveren, bel dan tijdig even met Arie Ouwendijk, op werkdagen 435 3322.

Na de pauze hebben wij Ben van Haaren (oud journalist bij -laatstelijk- het Rotterdams Dagblad) gevraagd om iets te vertellen over zijn historisch onderzoek: hij maakte voor één van onze vorige Jaarboeken een artikel over de Pers in Vlaardingen. Hoe zo'n onderzoek groeit tot een kwalitatief goed en geïllustreerd artikel zal hij u graag vertellen. Daarna zal Wout den Breems u laten zien, hoe een voorzitter van een Historische Vereniging zelf ook historisch onderzoek doet: hij ging op zoek naar voorvaderen, waarvan er (in deze lezing in elk geval) veel terecht kwamen bij de Koopvaardij. In woord en beeld zal hij u erover vertellen.

Onze laatste bijeenkomst voor de zomer is er één over de thans 60-jarige bevrijding van Nederland. In 1990 was hij onze gewaardeerde spreker over de voedseldroppings (onder de naam Manna), en wij zijn zeer vereerd dat hij dit jaar, op **dinsdag 26 april** bij ons weer te gast wil zijn: Luitenant-kolonel buiten dienst A.P. de Jong, die destijds de hongerwinter en de voedseldroppings beleefde als middelbaar scholier aan de Wilhelminasingel.

Op 30 april is hij, met 30 veteranen, in Vlaardingen te gast op Koninginnedag, en -zoals hij me vertelde- zeer waarschijnlijk voor de laatste keer, want vijf jaar eerder was het aantal veteranen nog 200, wat laat zien dat we waarschijnlijk wel de laatste herdenking van dit feit zullen gaan meemaken met mensen die dat destijds nog persoonlijk beleefden...

Omdat we met deze avond waarschijnlijk heel veel mensen een ontzettend plezier zullen doen, prijzen we ons gelukkig met het aanbod van de directie van Het Theater van Vlaardingen (De Stadsgehoorzaal) aan de Schiedamseweg om deze avond tegen minimale kosten te mogen houden in hun Grote Zaal, vlak voordat het theater voor minstens een jaar gesloten wordt vanwege de op handen zijnde ingrijpende renovatie. We zullen deze avond -in samenspraak met de Stichting Nationale Gedenkdagen Vlaardingen- dan ook zo breed mogelijk bekendmaken, want voordat alle meer dan 600 plaatsen bezet zijn... Het zal in elk geval een gedenkwaardige avond worden.

Behalve de lezing van de heer De Jong, zullen we ook de film 'Honger' vertonen, volgens de spreker één van de beste verfilmingen van de hongerwinter in Nederland.

De avond begint om acht uur, zaal open vanaf half acht, en de toegang is voor iedereen gratis!

Onze Voorjaars(bus-)excursie gaat op **zaterdag 25 juni** naar Amersfoort.

Amersfoort telt alleen al meer dan 300 rijksmonumenten binnen een redelijk klein centrumgebied, en dat gaan we met elkaar op deze dag allemaal ontdekken! Onder leiding van enkele Amersfoortse stadsgidsen zullen we wandelend en varend de ochtend daaraan besteden. Na een prima lunch in een toepasselijk pand is daarna een goed deel van de middag beschikbaar om één of meerdere musea te bezoeken, danwel om nog op eigen houtje van de stad te gaan genieten.

Als u ook mee wilt, maak dan € 37,50 p.p. over op postgiro 750 978 t.n.v. de penningmeester Historische Vereniging te Vlaardingen, o.v.v. 'Amersfoort'. Partners van leden betalen hetzelfde bedrag, maar andere niet-leden betalen € 5 extra. En hanteren we de regeling dat - mocht u onverhoopt toch niet meekunnen en u ons dat voor 1 mei meldt - u het gehele betaalde bedrag teruggestort krijgt. Daarna houden we een gedeelte als administratiekosten in, en vanaf 15 juni kunt u zich alleen nog laten vervangen door een ander, wanneer u toch onverhoopt moet uitvallen.

We starten om kwart voor negen vanaf de Hoflaan (bij de brandweergarage), om tien voor negen vanaf het zwembad De Kulk (waar voldoende ruimte is om zonodig gratis te parkeren) en om vijf voor negen vanaf de oprijlaan van het Holy(Schieland)ziekenhuis. Zorg dat u minstens vijf minuten voor die tijd bij uw opstapplaats aanwezig bent! 's-Middags rond zes uur komen we weer terug op de plek van vertrek.

Ook voor onze Najaars-excursie op **zaterdag 24 september** kunt u zich al aanmelden. We gaan die dag op bezoek in Hoek van Holland. De kosten bedragen € 3 per persoon, waarbij nog de bijdrage (eventueel) voor het meerijden met een auto, plus de toegangskosten voor de musea die we daar gaan bezoeken.

U kunt de deelnamekosten eveneens overmaken op de bovengenoemde postgiro, onder vermelding van 'Hoek van Holland'. Maar voor de organisatorische kanten van de zaak is het belangrijk, dat u zich bovendien nog even tussen 20 augustus en 10 september telefonisch aanmeldt bij Arie Ouwendijk, op werkdagen 435 3322. Direct na 10 september zullen we vaststellen of er voldoende belangstelling voor deze excursie is.

Tot zover weer onze informatie voor het komende halfjaar.

Namens de werkgroep Ledenactiviteiten:

Arie Ouwendijk.

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.histervlaardingen.nl
e-mail: info@histervlaardingen.nl